

Muusikalise komponeerimise printsiibid Lauri Lagle lavastustes

Anneli Saro

Abstract

The article draws on David Roesner's book *Musicality in Theatre: Music as Model, Method and Metaphor in Theatre-Making*. But it extends Roesner's dichotomy into a threefold division, treating musicality in theatre as a particular creative method (chapter 1), then as an aesthetic model (chapter 2), and finally as a metaphor—idea or material (chapter 3). The chapters tackle the following keywords: 1.1. ensemble, 1.2. musical instruments as agents, 2.1. numerical structure, 2.2. operatic emotion, 3.1. sound material and 3.2. abstract imagery.

I have grouped these keywords into chapters according to the theatrical process and the different points of view (director and company versus spectator). Chapter 1 is related to both rehearsal processes and performing, i.e. principles of troupe formation, director's working principles, rehearsal processes and performances should be examined. For the analysis I drew on interviews with the director, multiple viewings and video recordings of the productions. The phenomena discussed in chapter 2 are explored predominantly through performance analysis. Chapter 3 is related to the sensory and cognitive reception of the performance and the philosophical-theoretical preparation of the spectator.

On the basis of this model, I analyse three productions by Estonian theatre director Lauri Lagle.

Aastal 2022 esietendus Eesti teatris ootamatult suur arv draamalavastusi, kus verbaalne tekst puudus või tegelaskõnet oli minimaalselt ning kus paljuski seetõttu tõusid esiplaanile ühelt poolt näitlejate kehakeel ning teiselt poolt helid ja muusika. Eelneva väite kinnituseks olgu siinkohal välja toodud mulle teadaolevad 2022. aastal esietendunud sõnavaesed lavastused: Lauri Lagle „Ainult jõed voolavad vabalt“ (Ekspeditsioon), Ringo Ramuli „Kolm ahvi“ (Ugala), Ivar Põllu „Stereo“ (Tartu Uus Teater). Renate Keerd, kelle teosed valdavalt esindavadki muusikalis-füüsilist teatrit, 2022 ühtki lavastust välja ei toonud. Tähelepanu äratabki see, et eelnimetatud lavastused töid välja valdavalt sõnateatriga tegelevad lavastajad näitlejatest koosneva trupiga.

Muusika ja muusikalise esiletõusu nüüdis-teatris on tähele pandud ka rahvusvaheliselt. Näiteks on mõjukas Saksa teatriurija Hans-Thies Lehmann sedastanud: „Muusikalisus ja kehalisus annavad tooni paljudes nüüdisteatri lavastustes, ja seda just rütmi kaudu.“ (Lehmann 2016: 13) David Roesner (2008: 45) nendib, et „muusikaline pööre“ Saksa teatris leidis aset juba 1990ndate alguses ning see ei väljendunud mitte ainult muusika ja helide aktiivsemas kasutamises, vaid ka uuenenud prooviprotsessis (koosloome), esteetikas ja vastuvõtustrateegias. Läti muusikateatri uurija Lauma Mellēna-Bartkeviča pealkirjastas oma ettekande Põhjamaade

Teatriuurimise Assotsiatsiooni 2023. aasta konverentsil koguni nii: „Acting Music – Examples of Composed Theatre Practice in Recent Baltic Theatre Productions“. Oma teesides ta mainib, et viimastel aastatel on Balti teatris tehtud mitmeid lavastusi, mis dramaturgiliselt lähtuvad teksti ja narratiivi asemel hoopis muusikalisest mõtlemisest ja kompositsioonitehnikatest ning mida tuleks analüüsida komponeeritud teatri (*composed theatre*) perspektiivist. (Mellēna-Bartkeviča 2023: 51) Ettekandes analüüsib ta peamiselt muusikalise dominandiga lavastuste auditiivset keelt ja metoodikaga ei tegelenud, kuid see viis mu tähelepanu muusika- ja teatridkonna osaliselt kattuvale terminoloogiale, nagu näiteks mõistetele „ansambel“ ja „komponeerimine“, mille erinevusi ja ühisosa kavatsen artiklis ka põgusalt puudutada. Igal juhul tõstatavad sellised lavastused metodoloogilise probleemi – kuidas peaks selliseid muusikalise dominandiga (draama)lavastusi analüüsima.

Teoreetiline ja metoodiline raamistik

Metoodilis-teoreetilise raamistiku lootsin leida David Roesneri paljulubava pealkirjaga raamatust „Musicality in Theatre: Music as Model, Method and Metaphor in Theatre-Making“, kus autor vaatleb muusikat teatris nii mudeli, meetodi kui ka metafoorina. Esimesed kaks neist puudutavad

In conclusion, musicality in the production includes not only the entire auditory level (speech, sounds and music), but also the visual rhythm of the production: kinaesthesia and the movement of people, objects and light in space. As a result, one can speak of both staging and creating a dramaturgy as musical composition. However, musicality is not only a creative method, but can also be seen as a certain staging model—a poetics, or metaphor, i.e. a reception strategy that guides the reception of a work of art. As Lagle's productions show, method, model and metaphor are often—but not always—in a conditional, cause-and-effect relationship. Musical composition, which in many respects opposes logocentrism and narrative artistic practices, offers new possibilities for dramaturgy, directing, reception and performance analysis.